

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de regio Hart van Brabant

In opdracht van het landelijk programma 'Geweld Hoort Nergens Thuis' onderzoekt het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) hoe het werken volgens de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid zich verhoudt tot de eigen Doorbraakmethode. In een casus waar sprake is van huiselijk geweld is door middel van een planreis het bureaucratisch proces in kaart gebracht. Dit vormt de leidraad voor onderstaande bevindingen.

Achtergrond

In 2018 maken professionals in de regio Hart van Brabant voor het eerst kennis met de Doorbraakmethode. In het regionale programma 't Maatpact leren en werken professionals en beleidsmakers van negen gemeenten samen om inwoners die vastlopen in de bureaucratie verder te helpen. De regio Hart van Brabant heeft besloten in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te werken volgens de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid. De regio heeft er voor gekozen de visie te implementeren aan de hand van de Multifocus-methodiek.

De Doorbraakmethode

De Doorbraakmethode is ontstaan vanuit de praktijk. De methode helpt huishoudens met problemen die vastlopen in de bureaucratie. Hiervoor is vaak een doorbraak nodig, zoals een uitzondering. **De Doorbraakmethode richt zich op de bureaucratie.** Met de Doorbraakmethode zijn sociaal professionals in staat om bureaucratische obstakels uit de weg te helpen zonder regels te overtreden. De methode helpt om uitzonderingen te maken en dit goed te onderbouwen. Met als uitkomst: gelegitimeerd maatwerk. Het is een instrument om maatwerk en het leven van inwoners goedkoper, makkelijker en beter te maken.

Visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid

De visie helpt professionals, die te maken hebben met gezinnen waar sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling, om de geweldsspiraal te doorbreken. Het uitgangspunt is om het geweld op korte termijn te stoppen. Daarna focust de visie zich op het wegnemen van de onderliggende risicofactoren die de oorzaak zijn van het geweld en herstel van de gevolgen van het geweld. **De visie kenmerkt zich door een systeemgerichte aanpak, gericht op alle leden van een gezin.** Door vanuit verschillende invalshoeken te kijken proberen professionals patronen te doorbreken om de autonomie van het gezin te vergroten. De Multifocus-methodiek is een manier om te werken volgens de visie.

Gedeelde principes, eigen invulling

- 1 Het perspectief van het huishouden centraal**

De Multifocus-methodiek kent het levensfaseplan. Waarin professionals de onderlinge relaties in het gezin herstellen vanuit het perspectief van het gezin. Met als uitgangspunt: hoe gaan we samen het geweld stoppen? Bij de Doorbraakmethode staat het perspectief van de inwoner en/of het huishouden centraal. Waar wil ik of mijn gezin staan over pakweg zes maanden. De doorbraak vormt veelal de eerste stap in het realiseren van dat perspectief.
- 2 Eén professional heeft de regie**

Bij de Multifocus-methodiek is de regie in handen van één (intensief) casemanager. Deze heeft een coördinerende en uitvoerende rol. Bij de Doorbraakmethode behoudt de casushouder ook de regie. Op die manier voorkom je rolverwarring en is er een vast aanspreekpunt. Zowel voor het gezin als de hulpverlening.
- 3 Prioriteiten stellen**

In het geval van de Multifocus-methodiek: Het stoppen van geweld. Dit uitgangspunt is leidend en brengt focus aan. Op datgene wat nodig is om het geweld te stoppen en duurzaam op te lossen. Bij de Doorbraakmethode zien we veelal dat de bestaanszekerheid niet op orde is, waardoor huishoudens vastlopen. Eerst moet de basis op orde zijn, voordat er aan andere doelen gewerkt kan worden.
- 4 Het belang van overzicht**

Een belangrijk aspect binnen de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid is het opstellen van een veiligheidsplan. Daarmee wordt overzicht gecreëerd. Eveneens belangrijk om te zien wat nodig is om directe veiligheid te creëren en het geweld (duurzaam) te stoppen. Het creëren en het hebben van overzicht is ook een wezenlijk onderdeel van de Doorbraakmethode. Wie doet wat, wanneer? Soms leidt alleen dat overzicht al tot een doorbraak.
- 5 Kortdurend en intensief, met oog voor de toekomst**

Beide methoden zijn kortdurend en intensief in de opzet van het plan. De Multifocus-methodiek richt zich vanuit de basis op transgenerationale problematiek. De Doorbraakmethode richt zich op het maken van een uitzondering op de korte termijn in de context van een duurzaam plan.
- 6 Kennis van meerdere disciplines**

Beide methoden doen een beroep op de sociaal professional en zijn/haar kennis van het sociaal domein. Het toepassen van zowel de Multifocus-methodiek als de Doorbraakmethode vergt kennis van meerdere disciplines om (snel) te kunnen schakelen in een multidisciplinaire omgeving. In het geval van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt dit ook kennis van het veiligheidsdomein en het zorgstelsel.
- 7 Het belang om snel te kunnen schakelen en actie te ondernemen**

In de Multifocus-methodiek is het belangrijk dat hulpverleners snel kunnen schakelen en direct actie kunnen ondernemen. Bij de Doorbraakmethode is dit ook het geval. Bij een doorbraak is vaak snelheid en directe actie nodig.
- 8 Uitgaan van vertrouwen**

Beide methoden richten zich op een relatie gebaseerd op vertrouwen. Vanuit het principe: een goede hulpverlener positioneert zich op basis van gezag en niet vanuit macht.

Zien én doen wat nodig is

De visie en Doorbraakmethode richten zich op een ander gebied

De visie **Gefaseerd samenwerken aan veiligheid** richt zich primair op het **gezinssysteem** en het creëren van directe veiligheid en het duurzaam oplossen van geweld binnen dit systeem. En kijkt hoe het netwerk van hulpverleners hierin helpend kan zijn. De **Doorbraakmethode** richt zich met name op het **bureaucratisch systeem** en patronen binnen dat systeem die ervoor zorgen dat huishoudens vastlopen.

De visie en Doorbraakmethode zijn complementair aan elkaar

Door met behulp van de Multifocus-methodiek volgens de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid te werken zorgt een hulpverlener voor een volledig(er) beeld van de gezinssituatie. De Doorbraakmethode komt in beeld, wanneer het gezin en/of de hulpverleners vastlopen in de bureaucratie en er een uitzondering nodig is. **Het werken volgens de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid helpt om te zien wat nodig is en de Doorbraakmethode om te doen wat nodig is.**

In het kort

Wil je er vooral achter komen wat nodig is in het huishouden?

visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid

Wil je vooral weten hoe je de bureaucratie meekrijgt om te doen wat nodig is in een huishouden?

Doorbraakmethode

Het werken volgens de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid gaat vooraf aan de Doorbraakmethode. Pas als je vastloopt in de bureaucratie, komt de Doorbraakmethode in beeld. Om de boel weer in beweging te krijgen. Op die manier is de Doorbraakmethode helpend om te werken volgens de visie.

Bevindingen en aanbevelingen

1. Een methode is een hulpmiddel, niet het doel

Professionals passen aspecten toe van de Multifocus-methodiek en de Doorbraakmethode. Zij gebruiken elementen wanneer zij deze nodig achten. De genogram en de Hiërarchie van Engel worden bijvoorbeeld toegepast om overzicht te krijgen, het gezinssysteem in kaart te brengen en de gezinsdynamiek te begrijpen. De micro-kosten-batenanalyse, die de waarde rendement uitdrukt binnen de Doorbraakmethode, zien we duidelijk terug in het beredeneren en legitimeren bij het maken van uitzonderingen. Het veiligheidsaspect weegt zwaar mee voor de gemeente om uitzonderingen te legitimeren en mogelijk te maken.

 Als professional heb je te maken met de praktijk, waarin o.a. wachtlijsten en woningschaarste bepalen wanneer je wat kunt en wanneer niet. Maak dit kenbaar door het toepassen van methode(n), maar wees ook pragmatisch: Met welke (elementen van een) methode bereik je het meest? Gebruik een methode in je voordeel.

2. Het perspectief staat centraal, veiligheid als bodem-eis

In beide methoden staat het perspectief van het gezin centraal. De visie scherpt dit aan met een veiligheidsaspect. Het uitgangspunt is het in gezamenlijkheid stoppen van geweld. Daarmee wordt een bodem-eis gesteld aan het perspectief. Bij de Doorbraakmethode is het perspectief van de inwoner of het huishouden altijd leidend.

 Zijn de perspectieven binnen het huishouden verschillend, of verschillen de meningen hoe je dit perspectief bereikt? Dat is inderdaad lastig. Kies te allen tijde het perspectief dat ten goede komt aan de veiligheid van alle gezinsleden. Of scherp het daarmee aan. Dit bevordert ook het legitimeren en maken van uitzonderingen.

3. Het belang van casusregie en meervoudige partijdigheid

Een belangrijk principe van de Multifocus-methodiek is 'meervoudige partijdigheid'. Dat wil zeggen: de casemanager is niet op handen van één van de ouders. Wanneer dit in gevaar komt, is het belangrijk om een stap terug doen. Het vertrouwen te herstellen en een nieuwe casemanager toe te wijzen.

 Het helpt als professionals niet bang zijn om een stap terug te doen. Zeker wanneer hun inzet niet langer helpend is. Dit is minstens net zo belangrijk als een vertrouwd gezicht en vast aanspreekpunt. Uiteindelijk draait het om het belang en de veiligheid van het gezin.

4. Het belang van directe veiligheid en bestaanszekerheid

Wanneer er sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling in een gezin/huishouden, moet er door het gezin/huishouden en professionals eerst gefocust worden op het creëren van directe veiligheid. Pas daarna ontstaat er ruimte om te werken aan het wegnemen van onderliggende risicofactoren. Dit is de essentie van het werken volgens de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid. Een grote risicofactor is een gebrek aan bestaanszekerheid. In onderstaand praktijkvoorbeeld is het moment waarop moeder over een eigen woning beschikt een kantelpunt. Om dit mogelijk te maken, hebben hulpverleners een beroep gedaan op een urgentieverklaring en een tijdelijke woning ter overbrugging. De gemeente springt financieel bij om het mogelijk te maken. Vanaf dat moment krijgen hulpverleners beter zicht op haar mogelijkheden en capaciteiten. Hier blijkt veel meer rek in te zitten dan op voorhand gedacht. Oftewel de patronen en situatie waarin een gezin verkeert kent ook zijn weerslag op de emotionele beschikbaarheid van ouder(s). Bij het toepassen van de Doorbraakmethode zien we dit vaker. Wanneer de bestaanszekerheid is hersteld, ontstaat er ruimte voor andere zaken en doelen om aan te werken.

5. Het belang van overzicht en maatwerk

De Multifocus-methodiek helpt professionals overzicht te creëren en de gezinsdynamiek te begrijpen. Dit is belangrijk om te kunnen zien wat er nodig is om het geweld te stoppen. Vervolgens is er maatwerk nodig om dat stapsgewijs te realiseren. Als dit via de reguliere routes niet lukt, is dit normaal gesproken het moment waarop de Doorbraakmethode in beeld komt. In de praktijk zie je terug dat het veiligheidsaspect zwaar weegt om maatwerk te legitimeren. Zo vormt huiselijk geweld een criterium om urgentie toe te kennen en is er een noodopvang binnen de gemeente om tijdelijke huisvesting te realiseren.

 Door maatwerk toe te passen hoef je als professional minder snel een beroep te doen op noodmaatregelen, zoals een OTS of een uithuisplaatsing. Weeg dit aspect mee.

6. Vaste ketenpartners en korte lijnen

In het praktijk-voorbeeld zorgen de casemanager(s) met hun aanpak voor zo min mogelijk ruis op de lijn. Zowel op het gebied van de volwassen- als de jeugdzorg is dezelfde aanbieder gekozen. Zodat zij elkaar makkelijk kunnen vinden. Ook de wijkagent is geïnformeerd naar aanleiding van de Veilig Thuis-melding. Wanneer nodig, heeft de politie een informatievoorsprong en kunnen zij snel handelen. In het praktijk-voorbeeld komt dit van pas tijdens het voorval in het ziekenhuis.

 Korte lijnen lonen! Ondanks het feit dat je te maken hebt met systeemproblemen en werkzaam bent in een weerbarstige praktijk. Het helpt om snel te kunnen schakelen wanneer het nodig is of zodra dit mogelijk is.

Conclusie

Op basis van de gedeelde principes en bovenstaande bevindingen kunnen we concluderen dat de Doorbraakmethode complementair is aan het werken volgens de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid. Professionals doen hun uiterste best, maar soms is er simpelweg iets anders nodig. Ook al kent de professional het gezin nog zo goed en heeft hij/zij de gezinsdynamiek in kaart weten te brengen. Het gezin heeft behoefte aan een uitzondering op de regel. Het helpt wanneer een professional de situatie overziet om een uitzondering te legitimeren. Het veiligheidsaspect draagt bij ter onderbouwing en het rendement is snel berekend. Door samen met het gezin de veiligheid te herstellen kan erger worden voorkomen.

 De belangrijkste les: In casuïstiek waar sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling ligt de focus op het stoppen van geweld. Wanneer het niet mogelijk lijkt om daarvoor de benodigde maatregelen te nemen, omdat dit niet lijkt te kunnen/mogen, dan is het zaak om een uitzondering te maken!

 Opdracht aan gemeenten: Biedt professionals ruimte om maatwerk te bieden. Dit kan bijvoorbeeld door het vrijmaken van budget of door het bieden van tijdelijke woonruimte. Zo loont het voor professionals om methoden te hanteren, plannen te maken en kunnen zij gezinnen/huishoudens passende hulp en ondersteuning bieden.

De praktijk

Introductie

Hieronder staat de 'reis door de bureaucratie' van een huishouden. Claudia en Wesley liggen in scheiding en hebben geregeld ruzie in het bijzijn van de kinderen. Wesley heeft levercirrose en zijn fysieke gezondheid is verre van optimaal. Claudia is emotioneel minder beschikbaar en heeft een klein netwerk. De casus is ingebracht door een jeugdspecialist, werkzaam in een gemeente in de regio Hart van Brabant. In onderstaande planreis is te zien welke bureaucratische interventies de verschillende professionals hebben gepleegd.

Inwoner

Huilend in de klas

Een van de kinderen komt huilend in de klas. Na een zoveelste confrontatie tussen ouders.

Verbale agressie

Voor het eerst komt de veiligheid in het gezin aan het licht. Naar aanleiding van een Veilig Thuis-melding. Er is sprake van verbale agressie.

Kinderen verblijven in het netwerk

Geregeld verblijven de kinderen bij familie van Wesley. Zo ook op momenten dat de spanningen te hoog oplopen.

Ouders liggen in scheiding

Voor Wesley is het helder: hij wil uit elkaar. Claudia heeft zich hier al die jaren tegen verzet, maar stemt nu in. De koek is op.

Doelen worden niet bereikt

De doelen die zijn opgesteld in het ondersteuningsplan worden niet behaald. De ambulante begeleiding koppelt dit terug aan de jeugdconsulent van de gemeente.

Eerste uitzondering: een zorgboerderij

Beide kinderen krijgen een beschikking om naar de zorgboerderij te gaan. Terwijl strict genomen alleen de oudste een indicatie heeft. De gemeente stemt hiermee in. Zo kunnen beide kinderen naar dezelfde plek. Op die manier worden zij ontzien en hebben zij de nodige afleiding.

Moeder in de clinch met Farent

Claudia is het niet eens met de jeugdspecialist over de zorgen die zij als casusregisseur bij de evaluatie heeft uitgesproken.

Tweede uitzondering: Ouders fysiek scheiden

Om de agressie in het bijzijn van de kinderen te verminderen en de veiligheid van de kinderen te waarborgen wordt besloten Claudia en Wesley fysiek van elkaar te scheiden.

Wesley kan de huur betalen, Claudia niet Wesley heeft een netwerk, Claudia niet

De verhoudingen in de relatie zijn scheef. Waar Wesley een netwerk en een inkomen heeft om op terug te vallen ontbreekt het Claudia aan deze zekere basis.

Urgentie-aanvraag

Claudia dient met haar hulpverlener een urgentie-aanvraag in. Om met voorrang een sociale huurwoning te bemachtigen.

Moeder laat casusregisseur niet meer toe

Claudia is wederom niet blij met de casusregisseur. Zij vindt dat zij al die tijd als dom wordt weggezet. Terwijl zij vindt dat de zorgen om Wesley en zijn gezondheid zouden moeten draaien. Hij is agressief en heeft levercirrose. Zij niet.

Moeder krijgt urgentie toegewezen

Claudia krijgt een urgentieverklaring. Het huiselijk geweld is voldoende reden om hier een beroep op te kunnen doen. In september krijgt zij uiteindelijk de sleutel. Door een eigen woning en inkomen krijgen hulpverleners beter zicht op haar opvoedcapaciteiten.

Gezondheid van vader verslechtert

Wesley moet in de zomer van 2021 af en aan naar het ziekenhuis. Wanneer zijn dochters hem op een ochtend niet wakker krijgen, slaat de paniek toe. Claudia snelt naar het ziekenhuis, maar krijgt daar niet de informatie die zij verwacht te krijgen. Uiteindelijk moet er politie aan te pas komen om Claudia weg te voeren.

Medio 2017

Mei

Zorg inzet na Veilig Thuis melding

Naar aanleiding van de zorgmelding zet de aangewezen jeugdconsulent zorg in. Er komt een gezinsbehandelaar in het gezin. Een zorgpartij gespecialiseerd in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Het oudste kind heeft een beperking en bij Claudia zijn er vermoedens. Daarmee sluit Veilig Thuis hun bemoeienis af.

Juni

Ondersteuningsplannen

Ouders maken in samenwerking met hulpverlening een ondersteuningsplan. Hierin wordt o.a. bekeken op welke manier het netwerk steunend kan zijn. Er worden doelen en (veiligheids)voorwaarden gesteld.

juli 2020

15

Sociaal werk neemt het over

De jeugdconsulent van de gemeente draagt de casus over aan een jeugdspecialist. Daarmee komt er een vaste regisseur in de casus. Net als in 2017 voert de Jeugdconsulent daarmee haar taak uit: De inzet van zorg organiseren en ertussenuit. De jeugdspecialist is vanaf nu permanent betrokken en voert vanaf dit moment de casusregie. Zij houden toezicht op de veiligheid en eventuele gang naar Jeugdbescherming.

23

Veiligheidsbeoordeling

Er vindt een keukentafelgesprek plaats met ouders en zorgverleners. Zij stellen naar aanleiding van dit gesprek een veiligheidsplan op.

29

Veiligheidsplan

In samenwerking met Claudia, Wesley en hun kinderen stelt hulpverlening een veiligheidsplan op. Waarin doelen en netwerkafspraken worden gesteld. De afspraak is wanneer ouders en hulpverleners hier niet in slagen een VTO volgt (verzoek tot onderzoek).

augustus

27

Evaluatie

De gestelde doelen worden geëvalueerd door de verschillende betrokken hulpverleners: Volwassenzorg, jeugdspecialist, en jeugdhulpverlening.

31

Aanmelding Sterk Huis

Op basis van de evaluatie en in afstemming met zorgverleners wordt besloten om Claudia en Wesley aan te melden bij Sterk Huis. Voor ouderschapsbemiddeling bij complexe scheidingen.

september

3

oktober

30

Kindgesprekken

De kinderen zijn bang, verdrietig en boos. Claudia en Wesley hebben veel ruzie en de zorgen van de jeugdspecialist blijken daarmee terecht. De agressie vertaalt zich inmiddels ook uit in fysieke agressie: trekken en duwen. Tussen ouders onderling, maar nog altijd in het bijzijn van de kinderen.

Maatwerkconstructie: Noodopvang voor moeder

Er wordt noodopvang voor Claudia geregeld. De gemeente springt bij en betaalt de kosten van de noodopvang. Na aandringen stemmen beide ouders hiermee in. Ouders blijven om en om bij de kinderen in het ouderlijk huis. Wesley betaalt de huur van de woning en verblijft in zijn netwerk wanneer Claudia bij de kinderen is.

januari 2021

19

Situatie wordt besproken aan de Jeugdbescherming

Ondanks het feit dat ouders nu gescheiden leven, blijven de ruzies hoog oplopen. Nu op wisselmomenten. De casusregisseur besluit in te grijpen en de situatie te bespreken aan de Jeugdbescherming.

februari 2021

18

Raad voor de Kinderbescherming

Onderzoek wordt nog niet noodzakelijk geacht. Wanneer de situatie dusdanig escaleert, dat de veiligheid van de kinderen in het geding komt, dan grijpt de Raad in.

april 2021

Wisseling van de wacht: Nieuwe casusregisseur

De hulpverlening blijft in het vrijwillig kader opereren. Door de verstoorde relatie met Claudia besluit de casusregisseur om de casus over te dragen.

juli 2021

Raad voor de Kinderbescherming start onderzoek

Het voorval doet de Raad besluiten om het verzoek tot onderzoek in te willigen. Beide ouders zijn op dat moment niet beschikbaar om de zorgen voor hun kinderen op zich te nemen. Wesley ligt in het ziekenhuis en Claudia is op het politiebureau. Binnen drie weken is het onderzoek afgerond. Alle benodigde informatie ligt klaar.

Uitspraak van de rechter

De rechter kondigt een maatregel af: Een OTS voor de duur van 9 maanden. Uiteindelijk verstrijken er 8 maanden voordat er een Jeugdbeschermer beschikbaar is.